

ЗАРОБЉАВАЊЕ ТЕНКОВА КОД ГОРЊЕГ МИЛАНОВЦА

Почетком октобра 1941. године 1 формација Немачке јединице из Крагујевца пошла је преко Страгара, Рудника и дошла је у Горњи Милановац, где је и заноћила. У саставу исте јединице налазила су се четири тенка. Сутрадан рано иста јединица је кренула натраг преко села Мајдана ка Руднику.

У селу Мајдану код Дубоке Ћуприје партизани су са обе стране пута напали Немце где се водила велика борба, и у тој борби партизани су онеспотбили један немачки тенк марке „Хачкис“, који су Немци оставили у кањону код Дубоке Ћуприје у Мајдану. Са тенка су поскидали нишатвске справе и затварач са топа.

Немци озлојеђени због јаке борбе у селу Мајдану у којој су изгубили тенк истог дана су запалили варошицу Рудник и у Страгари стигли на коначно одакле су сутрадан кренули за Крагујевац. Одмах после извештаја са терена Мајдан где су Немци приликом повлачења код Дубоке Ћуприје оставили један онеспотобљен тенк, из Милановца је издат налог партизанској јединици да упути неколико бравара да тај тенк поправе.

У групи бравара били су Живомир Поњавић, Владе Ђурић, Илија Стамболић, Ботаћ Поњавић, Рако Милошевић. Ја сам их затекао код тенка у Мајдану.

Једна група омладинаца је знала да сам ја служио у тенковској јединици, а међу њима је био и Бошко Јевтић, кога су послали из команде места Милановца у Бојковце са налогом да се одмах *Иш* команди места у Милановцу, одакле су мене упутили за Мајдан. У Мајдан сам стигао у четвртак, пред сам мрак. Кад сам стигао у Мајдан, код тенка затекнем горе наведене браваре који су иш тенк били поправили, јер на тенку није било неког великог квара већ је само била пукла гусеница, која је брзо поправљена.

Како је у тенку имало доста горива, а и акумулатор је исправан био, одмах сам га упалио и окренуо натраг ка Милановцу.

Тада је настало веоеље свијух нас који смо се ту налазили, јер ни сами ни смо могли веровати да је тенк са кукастим крсто-Еима сада у нашим рукама и да ми њим командујемо.

Споредним путем дошли смо са истим тенком до Борисављевића кафана у Мајдану где смо и заноћили пошто нас је већ

затокао мрак. Сутрадан изјутра кренули смо гсреко Липа па преко Велеречи за Горњи (Милановац, опет опоредним путем, јер је главни пут био ракопан. У Велеречи нас је дочекала једна група грађана код Ацовића кућа која је на тенку пошла ка Милановцу. Кад смо у Милановац стигли, још се свет није био растурио са пијаци и чим оу чули да тенк иде, мислили су да су Немци ушли у Милановац, остављали су ствари на пијаци и почели да беже, јер нису веровали да су га партизани заробили од Немаца.

Како је онда била заједничка команда, тј. сарадња четника и партизана, на истом тенку зафарбани су кукасти крстови па је с једне стране тенка стављена петокрака, а с друге круна.

Исти тенк је служио за обуку како се од тенкова може бранити маскирањем ровова већом наслатом камења, укрсним побијањем коља, како и из којег положаја најзгодније прићи, полити бензином и запалити.

Једног дана позвали су мене и Миодрага Тришића у команду места у Милановцу и издали нам налог да са тенком пођемо у Чачак, да ое јавимо у бивили ароенал. Како оу путеви били разрушени и стављене препреке, то омо ми све споредним путевима стигли до Брђана где смо преноћили и где су нас сачекали два друга из арсенала.

Како нам се акумулатор био иопразнио, оутрадан смо отишли у арсенал и заменили га за други који смо донели и ставили на тенк. Пошто је бензина имало у Брђанима, напунили смо резервоар бензином и други дан Кренули преко Милићеваца и Трбушана за Чачак у ароенал где омо тенк оставили до сутрадан. Када смо дошли, добивен је налог да ое тенк префарба истом бојом и да се на исти ставе кукасти крстови као што су и били. Од Лхубића до арсенала у Чачку народ је трчао на улицу да види тенк који је заробљен у околини Горњег Милановаца. Док је тенк фарбан, ја и још један мајстор добили смо налог од уравника Завода да се јавимо команди места у Горњем Милановцу. Одмах смо сели у први воз, дошли у Милановац и јавили се команди места. Добили смо наређење да са једном групом бравара кренемо у Неваде код Поњавића воденице у Деспотовици, Немци су оставили један тенк у води. Приликом паљења Горњег Милановца, Немци су се повукли преко Неваде Рапај брда за Крагујевац. Како је на реци Деспотовици мост био срушен, они су преко њива прелазили реку. Тенк „Рено“ је имао магнетоко паљење, а вода је обухватала и магнет па тенк није могао више ићи сопственом вучом и Немци су га у води оставили неоштетивши ништа. У иоправном стању су оставили целокупно наоружање и нишанске оправе. Исти тенк смо извукли са три пара волова из Деспотовице на пут. Са тенка смо скинули магнет шји смо осушили и ставили на тенк, потом га упалили и њим смо дошли до железничке станице Горњи Милановац. На железничкој станици

смо тенк натовариШ у ватон, и железницом допремили га у Чачак, а са станице Чачак у арсенал код тенка „Хачкиса“. Тако смо сад имали два тенка — „Хачкиса“ и „Реноа“. „Хачкис“ је производше Чехословачке, а „Рено“ Француоке. Како су се Немци приликом паљења Горњег Милановца повукли преко Рапај брда, Враћевшнице и Бара за Крагујевац, и у Думачи између Љуљака и Бара онеопособљен им је још један тенк „Хачкис“, који су оставили у Думачи. Добио сам налог да са Милетом Васиљевићем кренем у Љуљаке да видимо да ли на топу није остао затварач као и нишанске оправе.

Истога дана стигли омо у Љуљаке и обратили се Милану Михаиловићу, бравару који нам је позајмио потребан алат.

У јединици омо били упозорени да је тенк затворен и да му не би требало да се прилази. И поред упозорења ми смо преко ноћи пришли тенку, отворили га, и са топа скинули затварач, нишанске справе, четири свећице са мотора. У тенку омо нашли три празне чауре од топа које смо понели са ообом. Ове окинуте делове и три празне чауре однели смо у арсенал у Чачак.

Три празне чауре одмах су послате у Титово Ужице где су у фабрици муниције напуњене и оспособљене за употребу а онда враћене у Чачак.

На тенк „Хачкис“ стављене су нишанске справе са дурбином, затварач на топ, а исти је био офарбан, и са стране стављени кукасти крстови. Нико није знао за шта ое исти тенкови спремају.

Једног дана један возач из арсенала и ја добили смо задатак да напунимо резервоаре горивом и уљем и са једним официром кренули смо на железничку станицу у Чачак где смо ове тенкове утоварили у вагон, Одмах је прикључена локомотива која је вагоне са тенковима одвукла до железничке станице Мрсач, а онда смо их одмах исговарили и склонили на опоредни пут да се не виде.

Чим се смрачило, са истим тенковима смо пошли у правцу Краљева, преко Ливада, и стигли омо у једну шумицу до дубоког нотока где омо моторе погасили и сачекали док је свануло. Тај дан амо провели у шумици и једном воћњаку. Други дан добили смо из Чачка немачке униформе и једког немачког војника, па смо поподне у цивилном оделу пошли у правцу Краљева преко ливада и њива, и поред неког гробља и изашли на краљевачки пут. Са пута исгим трагом вратили смо се натраг тенковима одакле смо и пошли. При поласку саопштено нам је да добро заочимо терен којим пролазимо јер ћемо преко ноћи туда требати да са тенковима прођемо да би изашли на краљевачки пут. По повратку са терена саопштено нам је ко ће у ком тенку ићи; тако ћемо у тенку „Хачкису“ бити ја и један каиетан Словеац, Франц Черпиншек командант железничке станице Чачак вођа теика, а ја

возач, док ће у тенку „Рено“ бити вођа официр тенкиста Жарко Баришић, возач тенка, и један друг из Доње Трепче.* Како ни један од њих није знао немачки, дат нам је један немачки војник. Капетан Словенац знао је чисто немачки језик. У 20 часова увече прочитана нам је наредба да у два сата ноћу крећемо са тенковима у немачкој униформи правац пут Краљева, поред гробља, без упаљеног оветла; кад на пут изађемо, исто без светла, идемо један километар, тачно у 15 минута до четири да упалимо светло и што већом брзином кренемо поред Ратарске школе. За датак првом тенку је био да приђе хотелу „Париз“ и нападне на немачку команду у „Паризу“, да сачека везу са јединицом која треба да пређе Ибар и да ступи у везу са нама, а одатле правац железничка станица Краљево, где ћемо се састати са јединицом код Слогиног игралишта, а одатле да кренемо правац аеродром. „Рено“ је добио задатак да крене на немачки пгтаб, који се налазио у општини, и да ту сачека јединице које нападају на Ратарску школу, одатле да крену на Слогино игралиште, а одатле правац железничка станица, са железничке станице правац аеродром. Уколико не ухватимо везу са јединицама преко Ибра или Ратарске школе до 8 сати, да се са истим тенковима повучемо на полазне положаје. Саопштено нам је да немачки тенкови патролирају тереном око Краљева, да у парним бројевима сати пролазе поред Ратарске школе те тако да ми треба да кормстимо да би немачка стража мислила да оу то њихови тенкови који патролирају да прођемо без сметње поред њих, што нам је иуспело, тако да смо ми без заустављања прошли поред немачке страже и ушли УПРЗД.

„Рино“ је приликом пролаза кроз град закачио једну мању кућу поред пута, Како омо ми у тенку имали топ са три гранате, две оу гранате испале према хотелу „Париз“. Из митраљеза је убијен немачки стражар и још два немачка војника који су отворили ватру на тенк, остали Немци оу се кроз двориште пребацили ка аеродрому.

Како је време пролазило и никакве ое борбе наших јединица с друге стране Ибра нису чуле, а пошто је већ протекло осам чатова, ми смо се са истим тенком вратили до општине, одакле смо у једном растојању пошли у правцу пруге ка Ратарској школи. Како су Немци били изненађени упадам тенкова у Краљево, са аеродрома тукли су топовима пут Краљево — Чачак те омо ми са тенковима, уз пругу и Ибар ишли 3 километра па смо прешли пругу и уз ливаде дошли до Дубоог потока, одакле смо и

* Реч је о Срећну Николићу, зидару и наменорвцу из Доње Трепче, ноји је био номандир ове, Тенновне чете Чачансног НОП одреда.

кренули на Краљево. Ту смо се поново пресвукли у цивилно оде-
ло. Са тенковима смо истога дана дошли преко Мрсаћа у Гори-
чане, где сам после извесног времена од Словенца, који је плакао
као мало дете, сазнао да су четници издали и да нису хтели да
нападају преко Ибра Немце и да је због тога одустао напад на
Краљско.

Ја сам поред запаљења плућа већ пошао из Чачка за Мрсаћ.
Због проведене три ноћи хладне напољу још горе ми је позмгло
па ме је капетан упутио чезом у чачанску болницу из које сам
после десет дана отишао у село Бољковце, а одатле у Београд.
У болници сам сазнао да је тенк „Хачкис“ отишао у правцу По-
жеге и да га је возио капетан Словенац. Да је „Рено“ у арсеналу
расходован и да је због свађе четника и партизана капетан Сло-
венац извршио самоубиство.

Тако се завршава са тенковима који су заробљени у околини
Горњег Милановца.

Ђуро НЕДЕЉКОВИЋ